

اجرت المثل

یکی از اختلافات مردم که منجر به طرح دعوا در محاکم قضایی می شود موضوع عوض منافع، املاک و اموال یا اجرت کار یا تخصص شخصی می باشد که طرف مقابل این حق را نادیده گرفته است و به عنوان اجرت المثل مطرح می شود.

طبق اصل قانونی و شرعی هرکس باعث ورود ضرر به دیگری شود ملزم به جبران خسارت است و زیان زنده مسئول می باشد.

از جمله قسمتی از آیه « فَمَنْ اَعْتَدَى عَلَیْکُمْ فَاَعْتَدُوا عَلَیْهِ بِمِثْلِ مَا اَعْتَدَى عَلَیْکُمْ » پس هر کس به جور و ستمکاری به شما دست دراز کند و او را به مقاومت از پای درآورید به قدر ستمی که به شما رسیده است. خواه این تصرف و ضرر وارده از طریق تصرف ملک شخصی باشد یا منتفع شدن از عمل یا تخصص و پاداش دیگری چرا که به طور کلی هیچ عملی بدون اجرت نیست.

اجرت المثل چیست؟

اجرت المثل نقطه مقابل اجرت المسمی می باشد. یعنی اگر دو نفر قرارداد شفاهی یا کتبی با هم داشته باشند که در مقابل عمل فرد با استفاده از ملک یا مال طرف مقابل یا تخصص وی مبلغی را با توجه به توافق پرداخت نمایند اجرت المثل می نامند.

در مقابل اگر شخصی بدون تفاهم یا قرارداد از ملک شخصی یا مال فرد دیگر مثل ماشین وی یا از عمل یا تخصص فرد بهره مند شود ، مبلغی را به عنوان اجرت توافقی به فرد پرداخت می کند که به آن اجرت المثل گفته می شود. به عبارتی اجرت المثل از دو کلمه اجرت و مثل تشکیل شده است.

اجرت المثل ایام تصرف

طبق اصول قانونی اگر شخصی از مال دیگری بدون اجازه و خارج از قرارداد استفاده کند خواه منتفع شده باشد یا نه مالک مال حق مطالبه عوض منافع آن را دارد و میزان آن بسته به نحوه استفاده و شرایط روز و نوع مال توسط کارشناس یا تراضی طرفین معین میشود. اما اگر از پرداخت اجرت المثل امتناع کند، مالک قانوناً حق طرح دعوا و مطالبه اجرت المثل ایام تصرف را دارد و مطالبه اجرت المثل ایام تصرف از حقوق قانونی مالک است و استفاده کننده ملزم به پرداخت آن است.

تفاوت اجرت المثل با اجرت المسمی

اجرت المثل توافق بر مبلغی جهت عوض منافع ملک یا مال و یا تخصص شخص می باشد و به هر مبلغی توافق شود همان مبلغ قطعی بین طرفین است. اما اجرت المسمی به نوعی خسارت محسوب می شود و به مبلغ اجرت

المثل خسارت دیرکرد تعلق نمیگیرد.

چون اجرت المثل به گذشته مربوط می شود برخلاف اجرت المسمی که مطالبه آن منوط به بعد از قرارداد و آینده است، بنابراین مطالبه چیزی که در آینده استفاده نشده در قالب اجرت المثل قانونی نمیباشد.

تفاوت اجرت المثل با اجور معوقه

اجور در لغت به معنی اجراست و اجور معوقه مجموعه اجاره بهای پرداخت نشده توسط مستاجر در حین ایام تصرف به میزان معین و معلوم بین موجر و مستاجر می باشد. در طرح دعوای مطالبه اجور معوقه مدعی یا مالک به استناد قرارداد یا عقد اجاره که میزان آن معین شده است مبالغی را که مستاجر پرداخت نکرده ملزم به پرداخت می شود و نیاز به ارجاع امر به کارشناسی نیست چرا که مبلغ ماهیانه طبق قرارداد مشخص است ولی در مطالبه اجرت المثل خارج از قرارداد میباشد و مستلزم رجوع به کارشناس جهت تعیین دقیق مبلغ میباشد

اجرت المثل عمل

جهت طرح دعوای مطالبه اجرت المثل عمل داشتن هر یک از شرایط زیر الزامی است

- اولاً: انجام دهنده سال قصد تبرع یا مجانی بودن را نداشته باشد.
- دوماً: در عرف نیز آن عمل یا کار اداری اجر و مزد داشته باشد.
- سوماً: عمل یا کار و فعالیت بر حسب دستور آن شخص باشد که کار برایش انجام شده است.

معمولاً برای مطالبه اجرت المثل طرف مقابل مخالفت می کند و شخص الزاماً باید طرح دعوای مطالبه اجرت المثل عمل یا فعالیت خود را در دادگاه مطرح کند که با توجه به نظریه کارشناسی مبلغ اجرت المثل معین میشود. نکته حائز اهمیت این که برای اعمالی که غیر قانونی و مشروع نباشد نمی توان مطالبه اجرت المثل نمود. چرا که قانون از عمل غیرشرعی و بر خلاف قانون حمایت نمی کند.

شرایط پرداخت اجرت المثل

۱. طلاق نباید به درخواست زوجه باشد.
۲. طلاق به دلیل تخلف و نشوز زن از وظایف زناشویی و همچنین سوء اخلاق او نباشد.
۳. انجام امورات منزل توسط زوجه به قصد تبرع نباشد چرا که اگر این امر در دادگاه ثابت شود زن مستحق اجرت المثل نخواهد بود.

اجرت المثل اموال

دعوی مطالبه اجرت المثل اموال که بدون قرارداد یا بدون اجاره بوده زمانی مطرح می شود که شخصی از اموال فرد دیگر مثل ماشین یا آپارتمان استفاده کرده باشد. لازم به ذکر است که صرف تصرف و در دست داشتن مال دیگری نمی تواند باعث به وجود آمدن حق مطالبه اجرت المثل باشد بلکه لازم است که شخصی از مال دیگری استفاده نماید.

نحوه محاسبه اجرت المثل ایام تصرف

محاسبه اجرت المثل و عوامل متفاوتی بستگی دارد و میزان آن بسته به نوع شرایط و نوع اعمال و نحوه استفاده و مدت زمان استفاده آن و سایر شرایط متفاوت است. بنابراین اجرت المثل زمانی مشخص می شود که دعوا در محاکم مطرح شده باشد و کارشناس با بررسی تمام شرایط، میزان و مبلغ آن را به طور قطعی مشخص میکند. البته میتوان بعد از اعلام نظر کارشناسی به نظریه وی اعتراض نمود زیرا بسیاری از افراد ناآگاهانه و بدون مراجعه به **وکیل طلاق توافقی** یا **یکطرفه** شخصاً اقدام به طرح دعوی مطالبه اجرت المثل می نمایند که با توجه به تخصصی بودن موضوع و منفعت هر دو طرف بهتر می باشد که همه اقدامات از طریق **وکیل دادگستری** انجام گیرد.

صلاحیت رسیدگی به دعوی اجرت المثل از این نظر که در شورای حل اختلاف رسیدگی شود یا در دادگاه بستگی به مبلغی است که در ابتدای طرح دعوا در دادخواست مقدم میشود.

اجرت المثل ایام زوجیت

بر اساس قانون هیچ عملی بدون اجرت و مجانی نیست و اعمال اشخاص محترم است و اینکه قاعداً در زندگی زناشویی نیز تکالیفی برعهده زوجین از نظر شرعی و قانونی معین شده است که برای انجام این تکالیف هیچ یک از زوجین حق مطالبه اجرت یا عوض را ندارند. اما بر اساس تبصره ماده ۳۳۶ قانون مدنی که مقرر نموده چنانچه زوجه کارهایی را که شرعاً بر عهده وی نبوده و عرفاً برای آن کار اجرت المثل باشد به دستور زوج و با عدم قصد تبرع انجام داده باشد و برای دادگاه نیز ثابت شود دادگاه **اجرت المثل** کارهای انجام گرفته را محاسبه و به پرداخت آن حکم می دهد

بر اساس این ماده کارهایی که شرعاً برعهده زن بوده نمی توان اجرت المثل مطالبه نمود هر چند به درخواست زوج باشد مانند عمل زناشویی اما اعمالی مانند آشپزی و نظافت منزل و یا حتی شیر دادن نوزاد جزوه اعمال شرعی و قانونی نمی باشد.

در دعوی مطالبه اجرت المثل اولین سوالی که از زن در جلسه دادگاه پرسیده می شود این است که آیا کارهایی که در ایام زوجیت انجام داده به نیت گرفتن اجرت و پول بوده یا نه که با توجه به صداقت اکثر زوجه پاسخ منفی داده میشود که همین پاسخ منفی باعث عدم موفقیت در **اخذ مطالبه اجرت المثل** می باشد. زیرا در بیان ساده تر اجرت المثل همان حق الزحمه ای است که زن در خانه همسر انجام داده که این کارها جزو وظایف قانونی و شرعی زن نبوده است.

با توجه به قانون حمایت خانواده مصوب سال ۱۳۹۱ که عنوان نموده، دادگاه ضمن رأی **طلاق** باید شروط ضمن عقد و مندرجات سند ازدواج، تکلیف جهیزیه، مهریه، **نفقه زوجه** را معین و همچنین با توجه به تبصره ماده ۳۳۶ قانون مدنی اجرت المثل ایام زوجیت را معین و اتخاذ تصمیم نماید.

به عبارتی صدور حکم طلاق مشروط به تعیین تکلیف در مورد اجرت المثل زوجه می باشد که به نام نوعی ضمانت اجرای صدور حکم طلاق است.

شرایط دریافت اجرت المثل

اگر زن در امور خانه داری شرط ضمن عقد داشته باشد دیگر که حق مطالبه اجرت المثل را ندارد. نکته مهمی که باید مورد توجه قرار دهید اینک:

برای مطالبه اجرت المثل نیز درخواست طلاق از طرف زن نباید باشد و اگر هم درخواست طلاق از طرف مرد مطرح می شود نباید علت آن تخلف زن از وظایف همسری و یا سوء اخلاق زن باشد که در این وضعیت اجرت المثل به زن تعلق نمیگیرد و نکته دیگر آنکه زن کارهایی را که انجام داده باید از ابتدا قصد و نیتش مجانی باشد. با این اوصاف باید برای دادگاه ثابت شود کارهایی که انجام شده توسط زوجه مجانی نبوده است، در صورت اثبات این امر در اینجا مستحق دریافت اجرت المثل می باشد.

رأی وحدت رویه اجرت المثل ایام زوجیت

به شماره ۴۱۱۶/۷ مورخ ۱۳۷۶/۶/۲۰ پرداخت اجرت المثل با توجه به اجرای کار به دستور زوج و اثبات قصد عدم تبرع زوجه است اما آنچه که معمول است چون زندگی زناشویی اغلب با حسن نیت بوده و زوجه امور زندگی زناشویی را بدون قصد مطالبه اجرت المثل و با اختیار خود و با قصد مجانی بودن انجام میدهد اجرت المثل به آن تعلق نمیگیرد. به هر حال اگر خلاف آن ثابت شود و طرفین شهادت و یا دلایل دیگر داشته باشند در این صورت زوجه مستحق اجرت المثل بوده و دادگاه راساً با ارجاع امر به کارشناسی با توجه به طول مدت زناشویی و نوع کارهایی که زوجه خارج از تکلیف شرعی و قانونی خود انجام داده نسبت به تعیین اجرت المثل و پرداخت آن اقدام خواهد کرد.

اجرت المثل ایام نامزدی

باتوجه به رسم و عرف کنونی جامعه معمولاً در دوران نامزدی زوجین جدا از یکدیگر زندگی می کنند و تا قبل از مراسم رسمی در منزل مشترک نبوده بنابراین بحث اجرت المثل در دوران نامزدی منتفی می باشد.

نحوه پرداخت اجرت المثل

مطالبه اجرت المثل مانند سایر دعاوی مالی زناشویی به دلیل اینکه اصولاً باید مرد مبلغ محکومیت را نقداً پرداخت نماید، ممکن است در بعضی موارد این مبلغ قابل توجه و خارج از حد توان زوج باشد که در این شرایط زوج اقدام به اقامه دعوی اعسار از پرداخت محکوم به می نماید که ممکن است نسبت به پذیرش اعسار پرداخت اجرت المثل به صورت اقساطی انجام گیرد.

اجرت المثل پس از فوت شوهر

با توجه به تبصره ماده ۳۳۶ قانون مدنی و ماده ۲۹ قانون حمایت خانواده منعی برای مطالبه اجرت المثل بعد از فوت زوج وجود ندارد زیرا اجرت المثل نیز همانند مهریه چون حق مالی می باشد بعد از فوت از بین نمی رود. ولی چون عموماً تصور بر این است که با فوت یکی از زوجین همه چیز خاتمه یافته در حالی که مرگ در بعضی موارد آغاز کننده یا تثبیت کننده امور مالی است.

اجرت المثل پس از فوت زن

همانطور که مهریه را وارث زن بعد از فوت وی می توانند از زوج مطالبه کنند اجرت المثل نیز همانند مهریه از حقوق مالی زن بوده و پدر و مادر وی می تواند به طرفیت از فرزند خود از شوهر تمامی حقوق دختر خود را مطالبه کنند.

نحوه مطالبه اجرت المثل

زوج می توانند با تقدیم دادخواست قالباً ضمن مطالبه مهریه، اجرت المثل خود را نیز مطالبه نماید. بعد از ثبت دادخواست و ارجاع موضوع به شعبه مربوطه دادگاه تاریخ و روز را مشخص می نماید و اگر زوجین در مورد مبلغ اجرت المثل به توافق نرسیدند حسب امر موضوع به کارشناس ارجاع می شود و کارشناس با توجه به اوضاع و احوال و سنوات زندگی و سایر شرایط رای خود را در قالب نظریه کارشناسی به دادگاه ارسال میکند و طرفین بعد از رویت نظر کارشناس اگر اعتراض داشته باشد ظرف یک هفته باید اعلام نمایند در غیر این صورت دادگاه با توجه به نظر کارشناسی رای صادر می نماید که در صورت اعتراض نکردن به نظر کارشناس رای دادگاه قطعی و لازم الاجرا میشود.

مطالبه اجرت المثل قبل از طلاق

طبق نظریه مشورتی به شماره ۲۳۷۳/۹۳/۷ مورخ ۲۹/۱/۱۳۹۳ زوج می تواند مستقیماً و بدون اینکه زوج تقاضای طلاق کرده باشد مستنداً به تبصره الحاقی در سال ۱۳۸۵ ماده ۲۳۶ قانون مدنی و بند ۷ ماده ۴ قانون حمایت خانواده مصوب ۱۳۹۱ با تقدیم دادخواست به دادگاه اجرت المثل ایام زوجیت خود را مطالبه کند.

مرجع صالح دعوی اجرت المثل

توجه به نظریه مشورتی ۸۴/۹۵/۷ مورخ ۲۴/۱/۹۵ منابر بند ج ماده ۹ قانون شورای حل اختلاف مصوب سال ۱۳۹۴ دعاوی خانواده راجع به جهیزیه، مهریه، نفقه تا نصاب مقرر در بند الف در صورتی که مشمول ماده ۲۹ قانون حمایت مصوب ۱۳۹۱ نباشد در صلاحیت شورای حل اختلاف است اما به اجرت المثل اشاره‌ای نشده است. فلذا رسیدگی به دعاوی اجرت المثل در صلاحیت دادگاه می باشد.

دلایل دریافت اجرت المثل بیشتر یا کمتر چیست؟

در بحث کارشناسی برای تعیین مقدار المثل زن مواردی از جمله شأن خانوادگی زن، پایگاه اجتماعی، شغل پدر، محل زندگی و میزان تحصیل در زمان تجرد و بعد از ازدواج ملاک قرار می گیرد. همچنین تعداد فرزندان در افزایش اجرت المثل موثر است اما اگر فرزند دختر باشد به نسبت فرزند پسر اجرت المثل کمتری تعلق می گیرد چرا که از نظر فنی و کارشناسی دختر در کارهای خانه به مادر کمک می نماید. حتی اگر تغذیه کودک با شیر مادر باشد مثل بیشتری دریافت می کنند پرستاری از همسر در زمان بیماری نیز سبب افزایش مبلغ اجرت المثل می باشد. بنابراین اجرت المثل مسئله‌ای است که مقدار مشخصی ندارد و بر اساس مواردی که به عنوان مثال ذکر شد میزان آن تعیین می گردد.

اجرت المثل زن شاغل

طبق قانون از نظر شرعی زن مالک دارایی و پولی است که در مدت زناشویی و در حین اشتغال به دست می‌آورد و زوج حق مطالبه آن را ندارد و یا اینکه زوجه موظف نیست درآمد خود را در منزل خرج کند و همچنین با توجه به اینکه زن شاغل وقت کمتری برای کارهای منزل می‌گذارد معمولاً اجرت المثل کمتری برای در نظر گرفته می‌شود مگر اینکه شاغل بودن زن برای کمک به مخارج زندگی مشترک و به درخواست زوج باشد.

نحوه کارشناسی اجرت المثل

بعد از طرح دعوی اجرت المثل ایام زوجیت و در اولین جلسه دادگاه و با حضور زوج زن مدعی می‌شود که کارهای زیادی در منزل شوهر انجام داده و مطالبه وجه می‌نماید و بعد از تشخیص صحت و درستی ادعای زن در دادگاه خانواده و انکار مرد و اثبات ادعای زن موضوع به کارشناسی ارجاع می‌شود و قبل از ارجاع مبلغی به حساب کارشناسی واریز می‌گردد که این مبلغ طبق تعرفه قانونی لحاظ می‌شود.

کارشناس با توجه به شرایط خاص و موردی پرونده و احراز تمام شرایط موظف است ظرف ۷ الی ۱۰ روز نظر خود را اعلام نماید و ظرف یک هفته هر یک از زوجین می‌توانند در صورت عدم پذیرش نظریه اعتراض کنند که در این پرونده به هیئت سه نفره کارشناس ارجاع می‌شود در اینجا اگر نظر هیئت سه نفره مورد قبول یکی از طرفین نباشد به اعتراض وی به ترتیب به هیئت ۵ نفره یا ۷ نفره ارجاع می‌شود. بعد از قطعی شدن نظر کارشناسی و رای دادگاه اگر مبلغ اجرت المثل را مرد نپردازد زوجه می‌تواند همسر خود را به عنوان مدیون به زندان اندازد.

شرط تنصیف دارایی چیست و چه نکاتی دارد؟

یکی از شرایط مندرج در عقدنامه شرط (تنصیف دارایی) می‌باشد و شرطی است که به عنوان بند الف در عقدنامه ها ذکر می‌گردد و در صورت امضای آن هر مالی که در ایام زناشویی به دست بیاید زوجین به طور مساوی در آن شریک می‌باشند. ولی برای اینکه این حق در هنگام طلاق شامل حال زن می‌شود مشروط بر این است که طلاق از سمت مرد باشد و علت آن تخلف زن از وظایف همسری یا سوء رفتار وی نباشد و اینکه دارایی بدست آمده در زمان طلاق موجود باشد. نکته حائز اهمیت اینکه این حق فقط بعد از مراحل طلاق یا حین طلاق قابل مطالبه است و زن نمی‌تواند آن را در ایام زندگی مشترک مطالبه کند.

طبق نظریه مشورتی به شماره ۹۳/۷/ ۱۱۴۰ مورخ ۱۸ /۵/ ۹۳ زوجه می‌تواند با رعایت شرایط ذکر شده هم حق تنصیف یعنی همان تقسیم دارایی را مطالبه کند و هم اجرت المثل ایام زناشویی را هم همزمان بخواهد.

نحله چیست؟

نحله همان به اعتقاد برخی از فقها همان مهریه است که بر ضمه مرد می‌باشد اما در واقع نحله در صورتی قابل مطالبه است که نتوان اجرت المثل را مطالبه کرد زیرا جمع بین این دو خواسته ممکن نیست.

اجرت المثل همان اجرت و دستمزد زوجه در مورد کارهایی است که در ایام زناشویی انجام شده و نحله مربوط به یک نوع بخشش اجباری از زندگی مشترک از طرف مرد می‌باشد.

در مورد مستند قانونی نحله طبق ماده ۵۸ قانون حمایت خانواده و بند «ب» تبصره ۶ ماده واحده اصلاح مقررات مربوط به طلاق

مصوب ۱۳۷۱ مجمع تشخیص مصلحت نظام با توجه به سنوات زندگی مشترک و انواع کارهایی که زن در خانه شوهر انجام داده و همین طور میزان توانایی مالی همسر دادگاه مبلغی را از باب **نحله** (بخشش) برای زوجه تعیین می‌نماید. یکی از نکاتی که در این مبحث باید مورد توجه قرار داد اینکه در تعیین نحله بر خلاف اجرت المثل به کارشناسی نیاز نیست چون مبلغ را قاضی دادگاه تعیین می‌کند.

شرایط گرفتن نحله

برای اینکه **نحله** شامل زن بشود اولاً باید **طلاق از طرف مرد** باشد و ناشی از تخلف زن در امور زناشویی یا سوء اخلاق وی نباشد. شرط دیگر تحقق نحله آن است که اگر به هر دلیلی امکان تعیین اجرت المثل نباشد مثلاً زن نتواند مجانی بودن کارهای انجام نشده در منزل را اثبات کند نوبت به نحله می‌رسد و نسبت به تعیین آن در دادگاه اقدام می‌شود. در تعیین نحله نکته مهم آن است که وضع مالی زوجه در نظر گرفته می‌شود و زحمات زوجه در تعیین نحله شرط اساسی می‌باشد. همانطور که گفتیم برای تعیین نحله نیاز به کارشناسی نیست و نمی‌توان همزمان دعوی مطالبه اجرت المثل و نحله را با هم مطرح نمود. شما هم وطنان گرامی اگر در مورد **اجرت المثل و نحله** سوالی دارید می‌توانید از طریق شماره‌های درج شده در بالای سایت وقت مشاوره رزرو نمایید.